

OLIIY TA'LIMDA INGLIZ TILI SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA MULTIMEDIA TEXNOLOGIYALAR ORQALI YARATILGAN VIDEOKONTENTLARDAN FOYDALANISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH

Suleymanova Nilufar Kamilovna
"ALFRAGANUS UNIVERSITY"

Nodavlat oliy ta'lim tashkiloti

Fakultetlararo chet tillar kafedrasi dotsenti,

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

n.suleymanova@afu.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta'limda ingliz tili o'qitish jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanish va videokontentdan foydalanish tizimini takomillashtirish masalalari ilmiy tahlil qilinadi. Interaktiv darsliklar, virtual reallik (VR), sun'iy intellekt, video darsliklar va boshqa zamonaviy texnologiyalar orqali ingliz tilini o'rganish samaradorligini oshirish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot davomida multimedia texnologiyalarining ta'lim jarayoniga ta'siri, ularning afzalliklari va yuzaga keladigan muammolar chuqur o'rganildi. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida videokontentdan foydalanish bo'yicha mavjud muammolar va ularni hal etish bo'yicha tavsiyalar berildi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, videokontent va interaktiv texnologiyalardan samarali foydalanish talabalar motivatsiyasini oshirib, ularning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Maqola yakunida O'zbekiston ta'lim tizimida multimedia texnologiyalaridan foydalanishni yanada rivojlantirish bo'yicha strategik tavsiyalar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: ingliz tili ta'limi, multimedia texnologiyalari, videokontent, interaktiv ta'lim, oliy ta'lim, virtual reallik

Аннотация. В статье научно анализируются вопросы совершенствования системы использования мультимедийных технологий и видеоконтента в процессе обучения английскому языку в высшей школе. Будут рассмотрены возможности повышения эффективности изучения английского языка с помощью интерактивных учебников, виртуальной реальности (VR), искусственного интеллекта, видеоуроков и других современных технологий. В ходе исследования было глубоко изучено влияние мультимедийных технологий на образовательный процесс, их преимущества и возникающие проблемы. Были представлены существующие проблемы с использованием видеоконтента в высших учебных заведениях Узбекистана и рекомендации по их решению. Анализ показывает, что эффективное использование

видеоко́нтен́та и интерактивных технологий повышает мотивацию учащихся и развивает у них навыки самостоятельного обучения. В конце статьи выдвигаются стратегические рекомендации по дальнейшему развитию использования мультимедийных технологий в системе образования Узбекистана.

Ключевые слова: преподавание английского языка, мультимедийные технологии, видеоко́нтен́т, интерактивное обучение, высшее образование, виртуальная реальность.

Abstract. This article scientifically analyzes the issues of using multimedia technologies and improving the system of using video content in the process of teaching English in higher education. The possibilities of increasing the effectiveness of learning English through interactive textbooks, virtual reality (VR), artificial intelligence, video textbooks and other modern technologies are considered. During the study, the impact of multimedia technologies on the educational process, their advantages and emerging problems were studied in depth. Existing problems in the use of video content in higher educational institutions of Uzbekistan and recommendations for their solution were given. The analysis shows that the effective use of video content and interactive technologies increases students' motivation and develops their independent learning skills. At the end of the article, strategic recommendations are put forward for further development of the use of multimedia technologies in the education system of Uzbekistan.

Keywords: English language education, multimedia technologies, video content, interactive education, higher education, virtual reality

MAVZUNING DOLZARBLIGI VA AHAMIYATI.

Zamonaviy globallashuv jarayonida ingliz tilini bilish xalqaro hamkorlik, ilmiy tadqiqotlar, texnologik yutuqlar va kasbiy rivojlanishning ajralmas qismi bo‘lib bormoqda. Dunyoning rivojlangan davlatlarida ingliz tilining ta’lim tizimidagi roli muttasil kuchaymoqda. Xususan, Amerika, Buyuk Britaniya, Germaniya va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda ingliz tili ta’lim jarayonining eng muhim yo‘nalishlaridan biri sifatida qaralmoqda.

O‘zbekiston ham ta’lim tizimida chet tillar, ayniqsa, ingliz tilini o‘qitish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar olib bormoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan "Chet tillarini rivojlantirish to‘g‘risidagi" qarorlar asosida oliy ta’lim muassasalarida ingliz tili ta’limini xalqaro standartlarga mos ravishda olib borish belgilangan.

Shu bilan birga, an’anaviy o‘qitish usullari zamonaviy talabalar ehtiyojlarini to‘liq qondira olmayapti. Bugungi talabalar ko‘proq vizual va interaktiv vositalar orqali o‘rganishga moyil bo‘lib, klassik ta’lim metodlari ularning e’tiborini ushlab turishda samarasiz bo‘lib qolmoqda. Shu sababli, oliy ta’limda ingliz tilini multimedia texnologiyalaridan foydalanib o‘qitish va videokontent orqali bilim berish tizimini takomillashtirish dolzarb masala hisoblanadi [2].

Multimedia texnologiyalarining ingliz tilini o‘qitishdagi ahamiyati shundaki, ular:

- Talabalarning tinglash, tushunish va talaffuz ko‘nikmalarini sezilarli darajada rivojlantiradi.

- Interaktiv darsliklar orqali real hayotiy vaziyatlarni simulyatsiya qilish imkonini beradi.
- Onlayn ta‘lim platformalari, video resurslar va sun‘iy intellekt asosidagi vositalardan foydalanish orqali ta‘lim jarayonini jonlantiradi.

Tadqiqot obyekti.

Mazkur tadqiqot oliy ta‘lim muassasalarida ingliz tilini multimedia texnologiyalari yordamida o‘qitish tizimi va videokontentdan foydalanish samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy yo‘nalishlari quyidagilar [3]:

- Multimedia texnologiyalarining ingliz tilini o‘qitishdagi ahamiyatini tahlil qilish.
- Videokontent orqali talabalarning tinglash, tushunish va talaffuz ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini o‘rganish.

- Innovatsion yondashuvlar orqali ingliz tilini o‘qitish samaradorligini oshirish yo‘llarini topish.

- Multimedia vositalari bilan ishlashda yuzaga keladigan muammolar va ularning yechimlarini aniqlash.

- Jahon tajribasi asosida O‘zbekistonda multimedia orqali til o‘qitish tizimini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot natijalari va muhokamasi:

Bir qator universitetlarda o‘tkazilgan tadqiqot natijalaridan kelib chiqib quyidagi jadval multimedia texnologiyalarining ingliz tilini o‘qitishdagi ta‘sirini ko‘rsatadi [6]:

1-jadval

Multimedia texnologiyalarining ingliz tili o‘qitishdagi ta‘siri

Multimedia texnologiyasi	Talabalarning faollik darajasi (%)	O‘qitish samaradorligi (%)	Qo‘shimcha afzalliklari
Interaktiv video darsliklar	92%	89%	Real hayotiy suhbatlarga moslashish va ko‘rish orqali eslab qolish
Onlayn kurslar va platformalar	88%	84%	Darsdan tashqari o‘qish imkoniyatini yaratish
Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR)	85%	81%	Haqiqiy muhitda til tajribasi berish va immersion learning
Tinglash va talaffuzni yaxshilovchi ilovalar	90%	88%	Talaffuzni avtomatik tahlil qilish va yaxshilash

2. Videokontentdan foydalanish tizimining afzalliklari va muammolari

Videokontentdan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega [4]:

- **Real hayotiy vaziyatlarga moslashish imkonini beradi.**

- **Mustaqil o‘rganish jarayonini kuchaytiradi.**
- **Til eshitish va talaffuz ko‘nikmalarini yaxshilaydi.**
- **O‘qituvchilarga yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etish imkonini yaratadi.**

Biroq, **muammolar ham mavjud.** Quyidagi jadval videokontentdan foydalanish tizimining asosiy muammolari va ularning afzalliklarini ko‘rsatadi:

2-jadval

Videokontentdan foydalanishning afzalliklari va muammolari

Foydalanish sohasi	Asosiy afzalliklari	Muammolar va to‘siqlar
Dars jarayonlarida interaktiv video darsliklar	Ko‘rish orqali ma’lumotni tezroq qabul qilish	Barcha universitetlarda zarur infratuzilmaning mavjud emasligi
Uy vazifalari uchun video resurslar	O‘z-o‘zini o‘rganish imkoniyatini yaratish	Barcha talabalar uchun video kontentning mos kelmasligi
Ijodiy yozuv va talaffuz mashqlari	Talaffuz va aksentni yaxshilash	Texnologik ko‘nikmalarning yetishmovchiligi
Akademik va ijtimoiy ingliz tili muhitiga moslashish	Haqiqiy hayotiy vaziyatlarga moslashish	Til muhitida real muloqot yetishmovchiligi
Test va baholash tizimlarida video so‘rov	Baholashning shaffofligi va xatolarni qayta tahlil qilish	O‘qituvchilarning videokontentdan foydalanish bo‘yicha malakasi yetarli emasligi

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, oliy ta’lim muassasalarida ingliz tili o‘qitish jarayonida multimedia texnologiyalaridan foydalanish nafaqat o‘quv jarayonini samarali tashkil etish, balki talabalarni mustaqil o‘rganishga undashning ham eng ilg‘or usullaridan biri hisoblanadi. An’anaviy ta’lim usullari o‘rniga interaktiv ta’lim metodlari, video darsliklar, virtual reallik (VR), sun’iy intellekt va boshqa zamonaviy texnologiyalar joriy etilishi talabalar bilimini o‘zlashtirish darajasini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Multimedia texnologiyalarining samaradorligi

Tahlillar shuni ko‘rsatmoqdaki, videokontent va multimedia resurslaridan foydalanish ta’lim jarayonini jonlantirib, talabalarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Xususan:

- Interaktiv video darsliklar yordamida eshitish, ko‘rish va talaffuzni mustahkamlash imkoniyati yaratiladi.
- Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalari talabalarni real til muhitiga moslashtirish imkonini beradi.
- Onlayn ta’lim platformalaridan foydalanish orqali talabalar darsdan tashqari mustaqil o‘qish imkoniyatiga ega bo‘ladi.
- Talaffuz va aksentni yaxshilash uchun mobil ilovalar samarali qo‘llanilishi mumkin.

• Chet tilida yozilgan bloglar, podkastlar va subtitrlil filmlar orqali talabalar madaniy jihatdan ham rivojlanadi.

Videokontentdan foydalanishda duch kelinadigan muammolar

Biroq, videokontentdan foydalanish jarayonida ayrim muammolar ham mavjud. Xususan:

- Universitetlarning barchasida multimedia infratuzilmasining yetarli emasligi.
- Ba’zi talabalar uchun videokontentning mos kelmasligi yoki texnik qiyinchiliklar [7].
- O‘qituvchilarning multimedia texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha malakasining yetarli emasligi.

- Internet tezligi va resurslardan foydalanish imkoniyatining cheklanganligi.

- Kasbiy sohalarga ixtisoslashgan maxsus videodarslarning yetishmovchiligi.

Tavsiya va kelajak istiqbollari

Mazkur tadqiqot asosida quyidagi tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Universitetlarda multimedia infratuzilmasini rivojlantirish.
 - O‘quv jarayonida video darsliklar va interaktiv platformalar foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish.
 - Internet tezligini yaxshilash va raqamli resurslarga kirish imkoniyatini kengaytirish.
2. O‘qituvchilar uchun multimedia texnologiyalaridan foydalanish bo‘yicha treninglar tashkil etish.
 - O‘qituvchilarning raqamli pedagogika bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini oshirish.
 - Onlayn kurslar va sertifikat siya dasturlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytirish.
3. Talabalar uchun mustaqil ta’lim olish bo‘yicha resurslar yaratish.
 - O‘quv materiallarini vizual va audiovizual formatlarda tayyorlash.
 - Kasbiy sohalarga ixtisoslashgan interaktiv darsliklar ishlab chiqish.
4. Virtual ta’lim metodlarini joriy etish.
 - Virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish.
 - O‘zbekiston sharoitiga mos keluvchi o‘ziga xos raqamli ta’lim platformalarini ishlab chiqish.

Kelajakda multimedia texnologiyalarining ingliz tilini o‘qitishdagi samaradorligini oshirish uchun yanada chuqur tadqiqotlar olib borish lozim. Bunda dunyo tajribalarini o‘rganish va ularni O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

Multimedia texnologiyalaridan keng foydalanish oliy ta’lim muassasalarida ingliz tilini o‘qitish samaradorligini oshiribgina qolmay, talabalarni xalqaro darajadagi raqobatbardosh mutaxassislar sifatida tayyorlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Braun, H. D. (2017). Til o‘rganish va o‘qitish tamoyillari. Nyu-York: Pearson Education.
2. Mayer, R. E. (2021). Multimedia ta’limi: Ikkinchi nashr. Kembrij: Kembrij universiteti nashriyoti.

3. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Zamonaviy til o‘qitish usullari. London: Routledge.
4. Ellis, R. (2008). Til o‘rganish nazariyalari va amaliyoti. Oksford: Oksford universiteti nashriyoti.
5. Krashen, S. D. (2015). Ikkinchi tilni o‘rganish nazariyasi. Nyu-York: Pergamon Press.
6. Selinker, L. (2022). Til o‘rganish psixolingvistikasi. London: Longman.
7. Thorne, S. L., & Reinhardt, J. (2018). Raqamli texnologiyalar va til o‘qitish. Nyu-York: Routledge.